

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه حضرت فاطمه سلام الله عليها شهرستان تهران

عنوان

ویژگی های طلبه موفق مبتنی بر سیره امام صادق

علیه السلام

استاد راهنما

سرکار خانم سبحانی

پژوهشگران

جلاله طبایان ، محدثه طالبی، نشاط فرخی، فاطمه علی یار

خرداد ۱۳۹۶

چکیده

موفقیت یک امر نسبی است و می تواند در زمینه های گوناگون مد نظر باشد ، از قبیل زمینه تحصیلی ، اخلاقی ، اجتماعی و ...

یک طلبه موفق طلبه ای است که رشد جامع، هماهنگ، متناسب، متوازن و خوش قواره ای داشته و همه عناصر لازم در تعریف طلبه را دست کم به اندازه نصاب، در شخصیت خود فراهم آورده باشد. مراد از نصاب طلبگی، به عبارتی، جوهره طلبگی است. یعنی آنچه طلبه را طلبه می کند و کمتر از آن برای طلبه روا نیست. برای رسیدن به انتهای مسیر طلبگی نیاز به برنامه متقن ، بسیار جدی می باشد ، این برنامه متقن منبع و سرچشمه ای غیر از علم الهی نخواهد داشت و از طرف خداوند متعال به واسطه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و بعد از ایشان به واسطه جانشینان آن حضرت که همه نور واحد هستند به دست بشریت می رسد، در میان ائمه علیهم السلام به دلیل شرایط زمانی و مکانی امام صادق علیه السلام اهتمام ویژه ای به مباحث علمی و ابعاد گوناگون پیرامون آن داشته اند، لذا بر ره جویان راه علم لازم است که در راه و مسیر سربازی اسلام به دامان آن امام معصوم چنگ بزنند. شناخت سیمای مطلوب، آرزوی طلبه را مشخص می کند. الگوی او را نمایان می سازد. برنامه های زندگی و نظام اولویت های او را سامان می بخشد. مسیر حرکت او را معین می گرداند، به همه فعالیت های او جهت و منطقی می دهد و نیز ارزیابی از آنان را آسان و دقیق می سازد. بنابراین با استفاده از سیره عملی و کلامی امام صادق علیه السلام ، سیمای مطلوب طلبه را ترسیم می کنیم و افق دوردستی را پیش روی او قرار می دهیم .

و در می یابیم که در کلام امام علیه السلام ابعاد گسترده ای از ویژگی های علم آموزی وارد شده نظیر بعد تحصیلی ، اخلاقی و اجتماعی که باید در کنار هم رشد داده شوند تا طلبه به هدف مسیر طلبگی خود برسد .

کلیدواژه : سیره امام صادق علیه السلام ، طلبه موفق ، ویژگی های طلبه .

اسلام عزیز، علم و دانش را نور می داند؛ نوری که خدا آن را در قلب های مستعد می پروراند و انسان ها را به راه راست و بندگی عاشقانه و عارفانه فرا می خواند. سعادت و نیک فرجامی آدمی در سایه این دانش به دست می آید. علم، آدمی را از تاریکی و ظلمت می رهاند و او را به سوی نور و روشنایی رهنمون می سازد .

یک طلبه علوم دینی برای طی مسیر علم آموزی و کسب موفقیت در آن و رسیدن به هدف مطلوب باید از یک برنامه جامع و مدون پیروی کند؛ سوال اصلی این است که برنامه ای که به طور قطع بتواند یک دین پژوه را به سر منزل مقصود برساند؛ باید از کجا تهیه شود؟ باید دانست که رساندن برنامه زندگی به بشر از رسالت های معصومین علیهم السلام بوده و هست . امامان شیعه علیهم السلام همگی نور واحد هستند و از این زاویه تفاوتی بین آنان نیست اما حضور در زمان خاص و یا مکان خاص موجب شده تا برخی از آن بزرگواران اموری را پیش ببرند که دیگر معصومین به دلیل تنگناهای سیاسی با موانعی روبرو شده و موفق به پیشبرد آن امور به طور گسترده نشوند . همان طور که می دانیم امام صادق علیه السلام بنا به دلایلی توانستند جوانب مختلف معارف قرآن کریم و سنت نبوی و سیره علوی را آموزش و نشر دهند و نظام جامعی را در بعد تعلیم و تربیت به بشریت ارائه کنند. از اینرو در این نوشتار بر آنیم تا بتوانیم برنامه اسلامی مورد نیاز برای جویندگان علم را از خلال روایات صادره از آن امام همام و از سیره عملی آن حضرت استخراج کرده تا طلاب علوم دینی بتوانند با گوشه ای از این برنامه جامع آشنا شده و آن را پیش روی خود قرار دهند.

فصل اول	۱
الف . شناخت جایگاه علم	۲
۱. تعریف علم	۲
۲. اهمیت و ارزش علم	۵
ب . اهتمام به ادبیات عرب	۷
ج . روحیه پرسش گری	۸
د . پرهیز از خود رأیی	۱۰
ه . تخصص محوری	۱۱
و . لزوم مراجعه به دانشمندان و دانایان	۱۲
فصل دوم	۱۴
الف . نیت طلبه	۱۵
ب . تزکیه نفس	۱۷
ج . عبودیت و بندگی حقیقی خداوند	۱۸
د . داشتن حلم و بردباری	۲۰
ه . بزرگداشت مقام استاد	۲۱
فصل سوم	۲۴
الف . لزوم حسن معاشرت با دیگران	۲۵
۱ . معاشرت با خانواده	۲۵

۲۶ ۱- انیکي به پدر و مادر:
۲۶ ۲- انیکي به همسر و فرزندان
۲۹ ۲. معاشرت با خویشان
۳۱ ب . دعوت به دین و تبلیغ با رفتار و گفتار
۳۱ ۱. ضرورت توجه به سطح مخاطب در گفتار
۳۲ ۲. تبلیغ چه دور و چه نزدیک
۳۳ ۳. توافق گفتار با کردار
۳۴ ج . اهتمام به نوآوری و نیازهای جامعه
۳۶ د. کار آمد نمودن دانسته ها
۳۸ ه . نگاه طلبه به دنیا
۳۸ ۱. ارزش تلاش برای کسب روزی حلال :
۴۱ ۲. پرهیز از دل باختگی به دنیا
۴۵ نتیجه
۴۷ فهرست منابع

بنابراین آنچه باید مورد توجه قرار بگیرد این است که بدانیم خود مال ارزش دل بستن ندارد ، بلکه صرفاً یک

وسیله آزمایش است ، یک برگ امتحان است و ارزش بستگی به این دارد که در آن چه پاسخی بنویسیم.^۱

^۱ . محمد تقی ، مصباح یزدی ، پندهای امام صادق به ره جویان صادق (مشکات) ، محمد مهدی ، نادری قمی (به تلخیص پژوهشگر).

زندگی سراسر نورانی امام صادق(ع) بنیانگذار مکتب جعفری، در بر دارنده ابعاد متعددی است که اوج کمال و بصیرت و علم را برای شیعیان به همراه داشته است.

تربیت دانشمندان علوم انسانی و حس انسجام تشیع و تبیین آیات کریمه قرآن، بر گرفته از علوم نبوی از ویژگی‌ها و برکات زندگی و شخصیت امام صادق(ع) است.

هر انسانی در مسیر بندگی خدا و تلاش برای سربازی حضرت ولی عصر عج در ابعاد مختلف «باید» رشد کند و شکوفا شود؛ بُعد اخلاقی و معنوی - بعد علمی - بعد اجتماعی .

هویت طلبه با دین خدا گره خورده و تعریف طلبه از مناسبت او با دین به دست می‌آید. طلبه در راه شناخت عمیق دین خدا و ابلاغ و دفاع و اجرای آن می‌کوشد و برنامه خدمت اجتماعی خود را در این رسالت متمرکز کرده است. یعنی برخلاف دیگر مردم که عمده زمان و توان خود را در برنامه‌های دیگر می‌گذرانند طلبه سرمایه توان و زمان خود را عمدتاً به ارتباط با منابع دینی و تلاش برای فهم و تبلیغ آن یا دفاع از آن یا گسترش زندگی دینی در سطح جامعه صرف می‌کند. مأموریت محوری طلبه در حوزه معارف دینی تعریف شده و این گونه نیست که به صورت تفننی و در حاشیه به آن بپردازد.

طلبه نیز در حیات صنفی خود باید به سمت یک غایت بلند در حرکت باشد و خود را برای رسیدن به قله‌ای مرتفع آماده کند. بسنده کردن به اهداف خرد و اکتفا به بهره‌های معمولی و دم دستی، و خود را آماده اقدامات بزرگ ندیدن و شور حرکت عالی نداشتن، نشان از کوچکی شخصیت و پایین بودن قیمت انسان دارد.

در این نوشتار برآن شدیم تا با استفاده از سیره عملی و کلامی امام صادق علیه السلام، سیمای مطلوب طلبه را ترسیم کنیم و افق دوردستی را که طلبه با تلاش و تکاپو باید در جان خود محقق سازد معلوم سازیم. یعنی بیان

کنیم «طلبه مطلوب» چه ویژگی‌ها، برخورداری‌ها و دارایی‌هایی دارد. لذا ابعاد مختلف تحصیلی اخلاقی و اجتماعی را بررسی کرده و در اختیار خوانندگان قرار دادیم .

- قرآن کریم
- ابن بابویه قمی ، محمد بن علی، علل الشرایع، ج ۲، قم : مکتبه الداوری، بی تا .
- ابن بابویه قمی ،محمد بن علی، من لایحضره الفقیه، ج ۴، ج ۶، بی جا، بی تا، بی تا.
- ابن بابویه قمی، محمد بن علی، خصال، مرتضی، مدرس گیلانی، ج ۱، تهران : جاویدان، ۱۳۶۲.
- ابن بابویه، محمد بن علی ، امالی، محمدباقر، کمره ای ، تهران : کتابچی، ۱۳۷۶.
- ابن شعبه، حسن بن علی، ترجمه تحف العقول عن آل الرسول صلی الله علیه و آله و سلم، علی اکبر، میرزایی، قم : صالحان، ۱۳۸۹.
- ابن عبد البر، یوسف بن عبدالله، جامع البیان العلم و فضله، مسعد عبدالحمید، سعدنی، ج ۱، بیروت : دارالکتاب العلمیه .
- العکبری البغدادی، محمد بن محمد بن نعمان، امالی ، علی اکبر غفاری، ج ۱، قم، جامعه المدرسین، بی تا.
- پیشوایی، مهدی، سیره پیشوایان. قم: مؤسسه تحقیقاتی و تعلیماتی امام صادق علیه السلام، ۱۳۷۸ .
- تحریری، محمدباقر، شرح حدیث عنوان بصری(بندگی حقیقی و حقیقت علم)، چاپ سوم، تهران: نشر حر-نشر سبحان، ۱۳۹۰.
- حر عاملی، محمد بن الحسن ، تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، محمدرضا، حسینی جلالی، ج ۵، ج ۱۲، ج ۱۷، ج ۲۰، قم : موسسه آل البيت الاحیاء التراث، ۱۴۱۶.
- حویزی، عبدعلی بن جمعه، تفسیر نورالثقلین، هاشم رسولی ، ج ۲، قم ، اسماعیلیان ، ۱۴۱۵ .
- دستغیب ، عبدالحسین ، قلب سلیم ،محمد هاشم، دستغیب، ج ۱، قم : موسسه دارالکتاب (الجزایری)، ۱۳۸۸.
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ القرآن، صفوان عدنان، داوودی، بیروت: دارالشامیه ، بی تا.
- طوسی، محمد بن حسن ، امالی، صادق، حسن زاده، ج ۱، قم : اندیشه هادی، ۱۳۸۸.
- عطاردی، عزیزالله، مسند الإمام الصادق أبي عبد الله جعفر بن محمد، ج ۲۱، قم : عطارد ، بی تا.
- قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر القمی، طیب، موسوی جزایری، ج ۱، قم : دارالکتاب، ۱۳۶۳.
- کلینی، محمد بن یعقوب، ترجمه اصول کافی، صادق، حسن زاده، ج ۱، ج ۲، ج ۵، قم : قائم آل محمد، ۱۳۸۷.
- کلینی ، محمد بن یعقوب ، ترجمه اصول کافی ، لطیف ، راشدی ، ج ۱ ، قم: اجود ، ۱۳۸۸.

- مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار الجامعه لدرر اخبار الائمة الاطهار، محمد باقر، محمودی (و دیگران)، ج ۱، ج ۲، ج ۴۷، ج ۷۵، ج ۷۶، بیروت: موسسه آل البيت لاحیاء التراث، بی تا.
- محمد بن جعفر، مصباح الشریعه، ج ۱، بیروت: موسسه الاعلمی للمطبوعات، بی تا.
- محمدی ری شهری، محمد، ترجمه میزان الحکمه، حمیدرضا، شیخی، ج ۸، قم: موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۸۹.
- محمدی ری شهری، محمد، علم و حکمت در قرآن و حدیث، عبدالهادی، مسعودی، رضا، برنجکار، ج ۲، قم: دارالحدیث، ۱۳۸۲.
- محمدی ری شهری، محمد، حکمت نامه پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم (عربی-فارسی)، جمعی از پژوهشگران، ج ۱، قم: دارالحدیث، ۱۳۸۶.
- مشکینی اردبیلی، علی، نصایح و سخنان چهارده معصوم و هزار و یک سخن، احمد، جنتی، قم: الهادی، ۱۳۸۲.
- مصباح یزدی، محمد تقی، پندهای امام صادق به ره جوین صادق (مشکات)، محمد مهدی، نادری قمی، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۹.
- مطهری، مرتضی، آینده انقلاب اسلامی ایران. تهران: صدرا، بی تا.
- نوری، حسین بن محمد تقی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۲، ج ۲۹، بیروت: موسسه آل البيت لاحیاء التراث، ۱۴۲۹.